

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 25 november 1939 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

(2:a avd.)

I en den 29 september 1939 dagtecknad proposition, nr 30, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande

Förslag

till

Lag

angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

Härigenom förordnas som följer:

I den mån sådant med hänsyn till utomordentliga omständigheter prövas nödigt, må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter bank- och fondinspektionens hörande, förordna:

a) att kassareserv, som avses i 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse, tillsammans med bankaktiebolags inneliggande kassa skall uppgå till tjugufem procent av de förbindelser, bolaget har att vid anfordran eller efter högst en månads uppsägning fullgöra, i den mån de icke utgöras av skulder på grund av insättningar å sparkasseräkning;

b) att viss bestämd kvotdel av den summa av bankaktiebolags inneliggande kassa och kassareserv, som bolaget jämlikt nämnda lagrum eller, om förordnande enligt a) meddelats, jämlikt förordnandet är skyldigt att redovisa, skall utgöras av, förutom inneliggande kassa, medel innestående i riksbanken och, i händelse sådant finnes kunna medgivas, likvida avista tillgodohavanden hos utländsk bank eller bankir;

c) att viss bestämd kvotdel av den under b) angivna summan skall utgöras av medel innestående i riksbanken, samt att, om bankaktiebolags i riksban-

ken innestående medel icke uppgå till sålunda föreskrivet belopp, bolaget skall till riksbanken gälda ränta å underskottet, beräknat enligt av Konungen angivna grunder, efter en räntesats, som fastställas av riksbanken, dock högst en procent över riksbankens lägsta diskonto vid diskontering av växlar på högst tre månader.

Förordnande må meddelas beträffande samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp. Vid förordnande enligt b) eller c) må de bankaktiebolag, som förordnandet omfattar, efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka fastställas olika kvotdelar.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 31 maj 1940. Av Konungen jämlikt denna lag meddelat förordnande må ej äga tillämpning längre än lagen äger giltighet.

Genom denna lag upphäves lagen den 26 maj 1939 (nr 196) om fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1937 (nr 305) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv.

I 49 § 2 mom. första punkten lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse stadgas, att bankaktiebolag är skyldigt att i tillgångar, vilka kunna med lätthet förvandlas i penningar, redovisa kassareserv till belopp, som tillsammans med den ineliggande kassan motsvarar minst tjugufem procent av de förbindelser, som det åligger bolaget att vid anfordran fullgöra.

Såsom ett led i de av 1937 års riksdag i valutavårdande syfte beslutade beredskapsåtgärderna har Konungen emellertid genom lagen den 4 juni 1937 (nr 305) angående rätt för Konungen att i vissa fall meddela särskilda bestämmelser om bankaktiebolags kassareserv erhållit bemyndigande att i särskilda fall skärpa kraven på bankernas kassareserv.

Enligt denna lag, som jämlikt lag den 26 maj 1939 (nr 196) gäller till och med den 31 maj 1940, äger Konungen bland annat föreskriva, att kassareserven, d. v. s. de förbindelser, för vilka särskild täckning skall redovisas, skall utsträckas till att omfatta utöver avistaförbindelserna även sådana förbindelser, som banken har att fullgöra efter högst en månads uppsägning (med undantag av tillgodohavanden på sparkasseräkning). *Samtidigt skall enligt lagen vid dylikt förordnande föreskrivas, att kassareserven skall utgöras av medel innestående i riksbanken eller, efter särskilt medgivande, av vissa utländska tillgodohavanden.*

I skrivelse den 9 september 1939 ha *fullmäktige i riksbanken* framhållit bland annat följande.

En uppmjukning av bestämmelserna i 1937 års lag är enligt fullmäktiges mening önskvärd. I sin nuvarande utformning lämnar lagen icke möjlighet öppen för Konungen att, om bemyndigandet att meddela särskilda bestäm-

melser om kassareserverna skall begagnas, ställa mindre vittgående krav än såväl att de medel, för vilka särskild täckning skall föreligga, skola omfatta även förbindelser å högst en månads uppsägning som att kassareservmedlen, eventuellt med visst undantag, skola inestå i riksbanken. Under de förutsättningar, på grundval av vilka lagen år 1937 utarbetades och antogs, ansågs detta icke innebära någon olägenhet.

Medan det tidigare ansågs mest angeläget att ha tillgång till medel, som kunde väntas leda till ett snabbt och kraftigt resultat, synas för närvarande de åtgärder, som stå till de valutavårdande myndigheternas förfogande, framför allt böra vara av den beskaffenhet, att de kunna tillgripas efter hand och medgiva ett smidigt handhavande. Det ömtåliga läge, som råder på kapitalmarknaden, gör att penningpolitiska åtgärder, som skola komma till användning, måste fylla höga krav på elasticitet och anpassningsduglighet vid tillämpningen. Om den skärpning av reservbestämmelserna, som den nuvarande lagen medgiver, i rådande läge skulle sättas i kraft, skulle detta med all sannolikhet föranleda ett utbud i marknaden från bankernas sida av obligationer. Vidare kan bland annat förutses, att svårigheten att erhålla inteckningslån skulle ökas, att bankerna skulle finna sig tvingade att i viss utsträckning verkställa uppsägningar av dylika lån samt att den kommunala länemarknaden skulle undergå en ytterligare åtstramning.

Fullmäktige ha med skrivelsen överlämnat ett förslag till ny lag, som i huvudsak sammanfaller med det riksdagen förelagda lagförslaget. I anslutning till lagförslaget ha fullmäktige bland annat anfört följande.

Enligt lagförslaget skall Konungen erhålla rätt att i vissa fall förordna, att viss del av summan av den i banklagen omnämnda kassareserven och den inneliggande kassan skall utgöras av inneliggande kassa, medel inestående i riksbanken och, efter särskilt medgivande, vissa utländska tillgodohavanden. Förslaget avviker i detta avseende från nu gällande lag endast därigenom, att möjlighet beredes Konungen dels att skärpa kravet på kassareservernas kvalitet utan att öka omfattningen av de förbindelser, för vilka särskild täckning skall redovisas, dels att åstadkomma denna skärpning steg för steg.

Den enligt gällande lag Konungen tillkommande rätten att föreskriva, att viss del av täckningen, det vill säga kassan och kassareserven, skall utgöras av medel inestående i riksbanken, bibehålles i förslaget sakligt sett oförändrad. Likaså förefinnes enligt förslaget såväl som enligt den nu gällande lagen möjlighet för Konungen att stadga, att de förbindelser, för vilka särskild täckning skall redovisas, skola utom avista förbindelser omfatta även förbindelser på högst en månads uppsägning. Medan emellertid enligt gällande lag de övriga föreskrifterna kunna tillämpas endast under förutsättning att sistnämnda stadgande tagits i anspråk, skall enligt förslaget frågan, huruvida ett förordnande enligt lagen skall omfatta en eller flera av de skilda bestämmelserna, bliva beroende av de valutavårdande myndigheternas beslut i varje särskilt fall.

Förordnande enligt den nuvarande lagen kan avse samtliga bankaktiebolag eller sådana, vilkas egna fonder uppgå till visst angivet belopp. För att ytterligare öka möjligheterna till en smidig tillämpning har i förslaget en bestämmelse tillagts, enligt vilken kraven på kassareserverna skulle kunna skärpas i olika grad för olika grupper av bankaktiebolag. Indelningen skall i så fall ske genom angivande av de gränser, inom vilka beloppet av bankaktiebolags egna fonder skola ligga för att det skall tillhöra viss grupp.

Enligt förslaget skulle lagen gälla till utgången av maj månad 1940. Tidsbegränsningen är sålunda densamma som i nu gällande lag.

Över fullmäktiges förslag har utlåtande avgivits av *bank- och fondinspektionen*, som därvid bifogat yttrande från *styrelsen för svenska bankföreningen*.

Departementschefen har vid ärendets anmälan i statsrådet den 15 september 1939 anfört följande.

»Syftet med bankofullmäktiges framställning om utfärdande av en ny fullmaktslag rörande bankaktiebolagens kassareserver är, såsom den föregående framställningen giver vid handen, att åstadkomma en uppmjukning av nu gällande bestämmelser i ämnet. Även enligt min mening är det av värde att erhålla möjligheter till en smidig och efter lagets krav nyanserad tillämpning.

Styrelsen för svenska bankföreningen har uttalat, att en fullmaktslag av förevarande slag ej borde anlitas, förrän andra vägar — ej minst sådana som grundas å samarbete mellan riksbanken och de enskilda bankinstituten — visat sig icke vara tillfyllest. Härtill vill jag allenast erinra, att jag redan vid framläggande av förslag till den nu gällande lagen i ämnet uttalat, att en spärrning till viss del av bankernas reserver ej borde ifrågakomma, i den mån det därmed åsyftade målet kunde nås genom underhandsöverenskommelser mellan riksbanken och affärsbankerna.

Vidare har styrelsen för svenska bankföreningen, i likhet med en reservant inom bankofullmäktige, riktat kritik mot förslaget att vid förordnande enligt punkterna b) och c) i den föreslagna lagen bankaktiebolag, som förordnandet avser, skulle kunna efter storleken av egna fonder uppdelas i grupper, för vilka skulle fastställas olika sådana kvotdelar, varom i nämnda punkter är fråga. Såsom bank- och fondinspektionen framhållit åsyftas med denna anordning att bereda tillfälle till en gradering av åtgärdernas räckvidd alltefter möjligheten för banker av olika storleksordning att utan allvarligare olägenheter efterkomma de skärpta föreskrifterna. Med hänsyn härtill anser jag mig icke böra frånträda fullmäktiges förslag i denna del.

Det av bankofullmäktige framlagda lagförslaget har inom finansdepartementet gjorts till föremål för smärre redaktionella jämkningar. Därvid har lagtexten bland annat omformulerats i syfte att utmärka, att lagen ej har avseende å kassareserv, som bank jämlikt 49 § tredje momentet banklagen på grund av fastighetsinnehav kan vara skyldig att redovisa.»

Lagrådet har lämnat det inom finansdepartementet överarbetade lagförslaget utan erinran.

Utskottet.

Den nu gällande fullmaktslagen rörande bankernas kassareserver tillkom i ett läge, då det ansågs nödvändigt att skapa effektiva medel för riksbanken att ingripa till mötande av en befarad inflationistisk utveckling. Även

om utskottet icke bortser från att utvecklingen på penningmarknaden, såsom av föredragande departementschefen i propositionen nr 78 påpekats, snarast framkallar farhågor av rent motsatt natur, för vilkas mötande riksbanken bör bara beredd att inskrida med andra medel, anser utskottet dock, att med hänsyn till framtiden ett dylikt medel till åtstramning på penningmarknaden fortfarande bör stå till förfogande. Utskottet delar departementschefens uppfattning om behovet av en uppmjukning av nu gällande bestämmelser för att medgiva en smidigare och efter lägets krav mera nyanserad tillämpning än den nuvarande fullmaktslagen skulle medgiva.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot de i detta syfte föreslagna ändringarna av lagen. Den möjlighet, som enligt lagförslaget sista stycket skulle öppnas för gradering av förordnanden enligt punkterna b) och c) efter storleken av bankernas egna fonder, har utskottet ansett lämplig.

Såsom alltid förutsatts vid denna lagstiftning, böra förordnanden med stöd av lagen endast komma i fråga i de fall, då åsyftat resultat icke stått att nå genom underhandsöverenskommelser med bankerna.

Med åberopande av det ovan anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 25 november 1939.

På första särskilda utskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Bärg* i Katrineholm, *Eriksson* i Ljusdal, *Gustafsson* i Benestad, *Lindström*, *Ström* i Lidköping, *Friggeråker*, *Berling*, *Sjödahl*, *Andersson* i Fäldenborg, *Mannerskantz* och *Öman*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Olsson* i Gävle, *Anderson* i Norrköping, *Andersson* i Falkenberg, *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Andersson* i Tungelsta, *Lundberg*, *Gustafson* i Dädesjö och *Bergvall*.
